

Ποδ. Πε-Χρ. 17143:

Οἱ ὀνομασίες στίς Σαράντα Ἑκκλησίες

Θρησκ. 143
143
7. Ε! 143-4

Οἱ βίζιτες γίνονταν παρέα, ὅποτε οἱ κουβέντες, τὰ πειράγματα, —πολλές φορές χοντρά —, τὰ στεῖα, πλημμυροῦσαν τὸ δωμάτιο, τὸ σπίτι. Ὡραῖα δέχονταν τὸ χεῖμῶνα οἱ κεραμιδαράιοι, ποὺ δούλευναν ὅλο τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χεῖμῶνα γλεντοῦσαν τρώγοντας τὰ καλοκαιρινὰ κέρδη τους, ὅπως καὶ τὰλλα ἐσνάφια τοῦ τόπου. Τὴν ἡμέρα περνοῦσαν ὅλοι οἱ φίλοι γιὰ μιὰ ἀπλὴ ἐπίσκεψη. Τὸ βράδυ ὅμως μαζεῦονταν οἱ καλεσμένοι ἀπὸ τὴν ἡμέρα φίλοι, καὶ ἐστρωναν τὸ γλέντι ὥς τὸ πρωῒ.

Κεράσματα. Τὸ πρωῒ κερνοῦσαν σένα μεγάλο δίσκο γλυκὸ καὶ πιετό. Γλυκὰ ἔκαμναν ἐξαίρετα. Οἱ **φωκάδες** —τὰ γυαλένια βάζα τοῦ γλυκοῦ — γεμάτοι. Σένα ποτήρι μέσα ἢ σένα γυάλινο ἢ ἀσημένιο βαθὺ πιατάκι τὰ κουτάλια τοῦ γλυκοῦ. Ἀσημένια, μαλαματοκαπνισμένα, ἱστορημένα μὲ τὸ χέρι καλλιτεχνικά. Σῶζονται ἀριστουργήματα σκαλιστικῆς κουταλάκια, γιὰτὶ τότε οἱ **κουγιουμτζήδες** —χρυσοχόοι — δούλευαν μερακλίδικα σκαλίζοντας τὸ ἀσῆμι μὲ τέχνη. Ὑπῆρχαν καὶ ἀριστουργήματα καὶ κακότεχνα, πάντως καλλιτεχνήματα τῆς ἐποχῆς ἀνάλογα μὲ τὴν πρόοδο τῆς τέχνης — τῆς χειροτεχνίας. Οἱ μουσαφιράιοι ἐπαιρναν ἓνα γλυκὸ κεῖνχότανε λίνοντας νερὸ καὶ πιετό: **«Χρόνια πολλὰ καὶ καλά. Καὶ τὴ χρόν' Νὰ ζήσῃς πὲ τὸνομά σ'»** κ.λ.π. Στούς ἄντρες πρόσφερναν τσιγάρα ἑτοιμά ἢ καπνὸ. Τὰ ἑτοιμα μὲ ἐπιστόμια στημένα, σὰ βελόνες στὴν πελόττα, σὲ μιὰ τσιγαροθήκη ὀρθὰ τὸνα πλάγι στὸ ἄλλο. Ὁ κόσμος γενικὰ ἔπινε καπνὸ τυλίγοντας μόνος τὸ τσιγάρο του, μὰ στίς ὀνομασίες ἔδιναν ἑτοιμα τσιγάρα. Κερνοῦσαν καὶ τὸν **γαβέ**. Γι' αὐτὸ καὶ στὰ τζάκια ἢ φωτιά ἔκαιγε καὶ τὰ νερά ἔβραζαν καὶ χαρχάλιζαν.

Τὸ ρακὶ κεφί. Ἐτοί περνοῦσε ἡ μέρα. Μὰ τὸ δειλινὸ ἀρχίζε ἄλλο κέ- ρασμα. Τότε πρόσφερναν τοὺς μεζέδες καὶ κερνοῦσαν τὰ πιετά. Γαλοπούλες κομματιαστές, κόττες, χοιρινὲς μπιρζόλες, ψάρια ἀρμυρά, λακέρδες, ψάρια αἰνίτικα, λικουρίνους, κεφτέδες, λουκάνικα καὶ οὔζα καὶ **μπάτες** καὶ **μαστί- χες** καὶ ρακὶ καὶ κρασί. Ἀρχίζε τὸ **ρακὶ κεφί** τὸ προοίμιο νὰ ποῦμε τοῦ βραδυνοῦ τραπεζιοῦ, ποὺ βαστοῦσε ὥς ἀργὰ καὶ ξεοδεύονταν ὅλα τοῦ σπιτιοῦ τὰ γαθά.

Τὸ τραγοῦδι. Τότε ἀναβε τὸ τραγοῦδι καὶ ἄντροι καὶ γυναῖκες ὑψω- ναν τὴν φωνή τους τραγουδώντας παλιὰ τραγοῦδια καὶ ὠραῖες μονωδεῖες. Ἡ τετραφωνία δὲ συνταίριαζε μὲ τὴν ἐποχή. «Τὶ ὠραῖο φεγγαράκι, τί ἐρω- τικὴ βραδυά». Τὰ ὠραῖα τούρκικα σαρκιὰ εἴταν ποὺ ἀναβαν τὸ κέφι. Ὅλος ὁ κόσμος ἤξαιρε νὰ τὰ τραγουδεῖ καὶ ὅλοι οἱ ἦχοι καὶ οἱ τόνοι καὶ τὰ χρώ- ματα ἐπαιρναν καὶ δίναν. Ἀλλὰ καὶ τὰ στεῖα δὲν ἔλειπαν. Καὶ γιὰ νὰ περάσει ἡ βραδυὰ ντύνονταν καὶ ξεντύνονταν καὶ παρωδοῦσαν ψαλμωδίες καὶ ἱεροτε- λεστιές, ἔψελναν τροπάρια κάνοντας παρωδίες λ. χ.: **ὁ ἄγγελος στὰ βώδια κιὸ λύκος στὰ μουσκάκια κὴ ἀλεποῦ στὰρνίθια καὶ γὼ μὲς τὰ κορί- τσια. Φουρνίζου, φουρνίζου, ἐννιὰ ἀβγά τηγανητὰ** κλπ. Μετὰ τὸ φαγητό, ἀρχίζε τὸ νυχτερινὸ μουσαφιρλίκι. Μὲ τὰ φαναράκια στὸ χέρι ἐρχότανε οἱ

φιλικὲς φαρμίλιες **σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις**. Τὰ κεράσματα τῆς βραδυᾶς εἴταν γλυκίσματα καὶ πολλὰ **λεγοῦδια**: στραγάλια, λεμπλεμπιά, σταφίδες, σῦκα, καρύδια, μύγδαλα, ὅλα σὲ πιᾶτα, ξεχωρὰ βαλμένα μέσα σὲνα μεγάλο δίσκο. Τὰ πρόσφερναν κιὸ καθένας ἔπαιρνε μὲ τὴ χούφτα καὶ τὰ πετοῦσε στὸ στόμα καὶ μασοῦσε κουβεντιάζοντας. Πολλὲς φορὲς κερνοῦσαν καὶ κανταΐφι καὶ μπακλαβὰ καὶ χαλβὰ τούρκικο καὶ μαζὶ κερνοῦσαν ὥραϊα παμπάλαια κρασιὰ ντόπια, σπουδαῖα καὶ ὠφέλιμα σὰ φάρμακο.

Παιγνίδια. Ἐπαιζαν καὶ παιγνίδια ὅσα πολιτεύονταν τὴν κάθε ἐποχὴ. (Βλ. Θρακικὰ τ. Γ').

Χοροί. Ἀκολουθοῦσε τὸν πότο ὁ χορὸς. Οἱ εὐρωπαϊκοὶ χοροὶ στὴ μεσαία καὶ ἀνώτερη τάξη εἴταν ἀγαπημένοι χοροὶ καὶ τοὺς χόρευαν μὲ γνώση καὶ καλλιτεχνικὸ γοῦστο ἀπὸ τὶς κατράλλιες ὥς τὸ βάλς καὶ τὴν πόλκα καὶ τὸ πᾶν-τέ-κάτω. Μὰ καὶ οἱ συρτοὶ δὲν ὑστεροῦσαν καὶ πιάνογταν ὅλοι στὸν κύκλο καὶ πηδοῦσαν καὶ χτυποῦσαν ρυθμικὰ κι' ἐχτελοῦσαν τοὺς πιὸ τεχνικοὺς χορούς, ὥς καὶ τὸ χασάπικο, ποὺ εἴταν τὸ κορύφωμα τοῦ χορευτικοῦ οἴστρου.

Οἱ χοροὶ εἴταν παραλλαγὲς τῶν γνωστῶν ἐλληνικῶν χορῶν καὶ χόρευαν μὲ ὄργανα ποὺ σχημάτιζαν μιὰ ὀμάδα (οὔτι βιολί, λαοῦτο, σαντοῦρι κλπ). Χόρευαν ὅμως καὶ μόνο μὲ τραγοῦδι. (Βλ. χορευτικὰ τραγοῦδια **Θρακικὰ** καὶ **Ἀρχεῖτον Θράκης** Α' Β' καὶ Γ' τ.). Νὰ μερικά :

α) Δὲν λαλεῖς, λαλεῖς πούλημ' ἀηδόνι	κὴ κόρ' στὴ μάννα ἔλεγε :
τὸ πρωὶ μὲ τὴ δροσιὰ	γ) Αὐτὰ τὰ μαῦρα ποὺ φορεῖς Ἑλένη
γείας' ἀγάπη μου γλυκειά.	[μου,
β) Πῆγα στὸν βέρα μαχαλά	δὲν τὰ φορεῖς γιὰ λύπη,
κιᾶκουσα μιὰ ἀηδονολαλιά.	μὸν τὰ φορεῖς γιὰ ἔμορφα
Ἡ μάννα τὴν κορὴ ἔδευρε	καὶ γιὰ τὸ ζαριφλίκι κ.λ.π.

Οἱ ὀνομασίες γενικὰ εἴταν ἓνα μέσο ὅχι μονάχα νὰ δέχωνται οἱ ἄνθρωποι δείγματα τῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμῆσεως τοῦ κόσμου, μὰ καὶ ἀφορμὴ τῆς ἐκφράσεως τῶν εὐχαρίστων ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς. Εἴταν εὐκαιρία, ὅπως παντοῦ, νὰ χαίρωνται οἱ ἄνθρωποι καὶ νὰ γάλλωνται, γιὰτὶ ὁ θάνατος μέσα στὰ σπίτια εἶχε μεγάλη ἀπήχηση καὶ βύθιζε σὲ λύπη γιὰ μακρυνὸ καιρὸ καὶ ἐδέσμευε τοὺς ζωντανοὺς νὰ χαροῦν. Τὸ πένθος βαστοῦσε πολὺ. Ἔτσι ὁ κόσμος χαίρονταν στὶς ὀνομασίες τους καὶ ἔδειχναν ὅλη τὴ φιλαλληλία καὶ τὴ συμμετοχὴ στὶς χαρὲς τοῦ ἄλλου.

Στὶς ὀνομασίες οἱ γυναῖκες ξεκινοῦσαν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ ὀμαδικὰ καὶ πῆγαιναν στὰ σπίτια τὰ φλύαρα κοράκια, μασώντας στὸ δρόμο καὶ **σιμίτια** καὶ **χαλκάδες** καὶ **κουλικάκια**, ποὺ τὰγόραζαν ὅζω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ. Ἐμπαιναν σὲ ξεχωρὰ δωμάτια (τὰ χαρεμλίκια) κατὰ τὸ τούρκικο ἔθιμο.

ΠΟΛ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ